

Door welke werken muntte JAN VAN KEULEN uit, dat hem eene zoodanige ontvangst bij den Koning van Spanje te beurt viel, en in welke betrekking stond hij tot de beroemde kaartenmakers VAN KEULEN?

LABORANTER.

234. — Monument door Maarten van Heemskerk opgericht. Onlangs te Heemskerk op het kerkhof zijnde, bezag ik de naald of grafplaats, opgericht door MAARTEN VAN HEEMSKERK, tot gedachtenis van zijn vader, welke tot nog toe zeer goed is onderhouden. Eens nazieende wat hiervan geschreven stond in het *Kabinet van Nederlandsche en Kleefsche Oudheden*, door MATTHEUS BROUWERIUS VAN NIEDEK, in ZOETEBOOM, *Zaanlandsche Arcadia* en in de *Noordhollandsche Arcadia* van KLAAS BRUIN, vond ik het zeer verschillend aangetekend. Wat mag hiervan zijn? en bij wien berust tegenwoordig de uitvoering van het testament? Heeft het trouwen van maagden op het graf heden nog plaats, en wordt zijne lijkdiens dienst nog gevierd, zoo als K. BRUIN vermeldt?

De bovengemelde schrijvers vermelden daaromtrent het volgende: *Kabinet van Nederlandsche en Kleefsche Oudheden*. „De kerk heeft een fraaijen toren en een ruim kerkhof met zware boomen omgeven. Het pronkt met het graf, door den beroemden schilder MAARTEN VAN HEEMSKERK, eenen inboorling van dit dorp, opgericht voor zijnen vader JACOB WILLEMSZ. VAN VEEN, eenen welgezeten Huisman; het is kenbaar aan eene blaauwe arduinsteene grafnaald, op hetwelk een kind verbeeld staat, schijnende met eene toorts eenige doodsbeenderen in den brand te steeken, en met zijne rechter voet op eene doodshoofd rustende, met een Latijns opschrift, aan de andere zijde staat

Hier. Leyd. begraaue.
JACOB. WILLEMSZ. VAN. VEEN.
Sterf. den XVI. dag. Septemb.
1532. ende. heeft. geleeft.
79 Jaar.

Door deezen Konstschilder welke met betrekking tot die tijden zeer rijk was; kinderloos binnen *Haarlem* overleed, en aldaar in de nieuwe Kapel binnen de groote of St. Baafskerk, aan de noordzijde, onder eenen blaauwen zark begraven ligt; werd tot onderhoud dezer gedenkzuil een zeker gedeelte lands vastgemaakt, onder voorwaarde, dat bijaldien men deeze zuil liet vervallen, zijne naastbestaanden zich het land zouden mogen teeëigenen. Nog heden berust onder zijne erfgenamen, meestal welgestelde huislieden, een testament, getekend 16 April 1568, bij hetwelk MAARTEN belooft het zuivere jaarlijksch inkomen van zekere landerijen omtrent *Haarlem* gelezen, en bestuurd wordende door regenten van het heilige Geesthuis dier stad, aan twee bruiden, eene namelijk uit *Haarlem*, en eene andere uit *Heemskerk* geboortig, onbesproken maagden zijnde, en op zijn graf trouwende. Deeze plechtigheid wordt nog tot op den huidigen dag onderhouden, en de bruiden moeten bij die gelegenheid met eene verklaring der regering voorzien zijn, inhoudende, dat hun niet anders gebleken is, dan dat zij zuiver maagd en onbesproken zijn.”

SOETEBOOM, *Saanlants Arcadia*, bl. 78.

„In dit vermaarde dorp is geboren den uytneemde MARTEN VAN HEEMSKERK, een wonderlijk Man in het schilderen, van zijne werken zijn veel onder de Konstliehebbers handen: ick heb'er schoon en roem-ruchtige stukken van gezien, tot *Haarlem* op des Prinzen-hof, onder alle een Altaar-tafel daar S. LUCAS MARIA uytchildert, en MARTEN als een Poët hem schijnt te willen laten onderrechten. Aan de kinderdooding van meester CORNELIS, in de deuren heeft hij beyderzijts zijn konst getoont, hij heeft *Italien* en oock *Roomen* besien, om de lust die hij tot

de konst hadde, hij is wel in 't beleg van *Haarlem* in de stad gestorven, maar de aarde van *Heemskerk* heeft zijnen doot lighhaam ontvangen, en bedekt, hij hadt bij zijn leven, op het graf zijns vaders doen maacken een blaau-steene Piramide, of Graf-spits, hier op kwam een kindeken dat vyer in doodsbeenderen steekt, met zijn rechervoet rustende op een doodshoofd, waar onder staat: *Cogita Mori*. En lager komt zijn wapen, tot ophouden van dese Piramide is van MAARTEN lant bestelt, want zoo die verviel, souden de vrienden de handt daar aan mogen slaan. Hij was een rijck Man die geene Kinderen na en liet, en bestelde verscheyde aalmoes-sen voor zijn doot, onder andere gaf hij eenig landt, waarvan jaarlijks houwelijcks gaeven souden gegeven worden aan eenige jonge lieden, die eens jaars op zijn graf souden trouwen, het welck blijft tot op desen hedigen dag.” —

K. BRUIN, *Noordhollandsche Arcadia*:

WEETLUST.

Wiens Grafnaald was 't die wij op 't kerkhof zagen?

WAARMOND.

Die spits pronkt tot een nagedachtenis Een's konstenaars, die daar begraven is, Die door 't penseel in dit gewest beroemt was, En HEEMSKERK na de naam zijns dorps genoemd was: Hij maakte, toen zijn leven liep ten end, Gelijk men schrijft, een klugtig testament, Ten blijk zijn 's lust tot de ijdelheid der aarde; Zijn wille was, wanneer de dag verjaarde Zijn's lijkdiens dienst, dat veel' maagden met een' krans Van 't schoonst gebloemt verciert, elkaar ten dans Met blijdschap op zijn grafzerk moesten leiden, Was dit niet vroom van deeze waereld scheiden? —

A.

235. — Lied van Bastiaan. HEEMSKERK (in zijne *Batavische Arcadia*, Amst. druk van 1751, bl. 41) verhaalt het sprookje van de kollen, die te *Katwijk* als katten op het eenzaam duinkerkhof kwamen dansen, vanwaar *Katwijk* haar naam zoude bekomen hebben. SLOET, in zijn *Tijdschrift*, dl. XIV, bl. 381, zegt, dat dit bijgeloof toen wijd en zijd in *Holland* verspreid schijnt te zijn geweest, zoodat het kerkhof te *Katwijk*, wegens het bezoek der heksen niet minder beroemd dan de Bloksberg was. Zeer curieus is in dit opzigt de *Attestatie van seekere spokeryen van katten enz. door den Clapwaeker, ten overstaan van 't Gerecht van Catweyk gegeven, synde aldaar voorgevallen op den 2den November, als ook omtrent St. Jacob, A^o. 1655*, te vinden bij HELDRING en GRAEDT JONCKERS, in het boekje *de Veluwe, eene wandeling*, Arnhem 1843, bl. 75—77. De klapwaker verklaart daarin onder anderen, dat hij „aan de oostzijde veele menschen singen hoorde *ende dickwijls verhalende van den grooten BASTIAAN*. Ook zag hij eene groote menigte swerte katten, dye daer dansen in eenen ronden ring op hare achterste poten.... singende het voors. *Liet van onsen goeden BASTIAAN*.” Wat was dat voor een lied? Wie was die BASTIAAN? Of is dat lied het bekende *Basje is dood*, enz. dat de kinderen nog wel eens zingen?

J. D.

L.

236. — Ontgrondingspenningen. Waartoe dienden de volgende penningen, en wie sloeg die?

a. Groote looden penning. *Voorzijde*: Een klimmende leeuw, gedekt met het wapen van den Prins van Oranje, 17/48. *Omschrift*: *Ontgronding passagegelt*. Cijfers (ingesneden) 930. *Keerzijde*: Ingekraste letters.

b. Bijna even groot. *Voorzijde*: Een klimmende leeuw, zonder wapen: *Ontgronding Goringhem*, N°. 96. *Keerzijde*: =

c. Als voren b maar *Ontgronding Dordrecht* 1750. N°. 15. *Keerzijde*: =

d. Kleiner maar dikker, zonder omschrift, 1750. (ingeslagen) N°. 2. *Keerzijde: Delft* boven het wapen dier stad.

Al de penningen zijn doorboord.

J. D.
L.

237. — *Graaf Willem Lodewijk en Anna.* Ergens las ik: „Den 13den Junij 1588 stierf ANNA, derde kind van ANNA VAN SAKSEN en WILLEM I, in het kinderbed, en ligt te *Leeuwarden*, in de St. Jakobskerk, begraven, waar haar een zwart marmersteenen monument is opgericht. Naast hetzelfde is voor Graaf WILLEM LODEWIJK VAN NASSAU, haar man, die den 10den Junij 1620 stierf, een praalgraf opgericht met zijn standbeeld (geknield) en met de beelden der *Standvastigheid* en *Regtvaardigheid* versierd, doch sedert vernield, denkelijk door de patriotten in 1795.” Nu vraag ik: zoo hun nog een kind geboren is, hoe heette het? Zijn er ook afbeeldingen met beschrijving van die graven? T.

238. — *Graf van Charlotte van Bourbon.* Den 5den Mei 1582, des morgens, overleed CHARLOTTE VAN BOURBON, derde vrouw van WILLEM I, en werd den 9den Mei aan de noordzijde van de *Besnijdeniskapel* (nu die van St. ANTONIUS) der hoofdkerk O. L. V. te *Antwerpen* begraven. Dit graf kan daar niet meer aangewezen worden; men onderstelt, dat in 1600, ten tijde der Spanjaarden, dit graf is weggenomen, omdat zij, Protestant zijnde, niet in gewijde aarde mocht rusten.

In de *Nederl. Geschiedzangen*, door Prof. VAN VLOTEN, vond ik uit een Antwerpse *Kronijk* (*Hand-schrift* van DE WEERTS, dat thans te *Brussel* is) een stuk, getiteld: *Grafschrift op CHARLOTTE VAN BOURBON*. Dit schijnt evenwel onecht en te honden voor een later invoegsel, daar het niet het karakter van dien tijd draagt, en bovendien bij de twee bladzijden beslaat, zoodat het niet wel op een grafzerk kan gestaan hebben. Nu vraag ik, en beveel deze vraag aan alle Oudheidkundigen aan, of men van beide dingen, graf en opschrift, mij eenige nadere aanwijzing kan geven? T.

239. — *Historie der kerkelijke beroerten in Holland.* Ik ben in het bezit van een exemplaar van de *Historie der kerkelijke beroerten in Holland, uitgegeven door F. DE VRY, Burgemeester van Amsterdam, nu met een voorberigt door E. V. F. Amst. 1773.* In 1622 verscheen de eerste uitgave, zoo als ik in het voorberigt lees.

Dit volgende nu vond ik er bij geschreven: „de schrijver van dit uitvoerig voorberigt was J. J. BRAHÉ, maar zich verbergende onder de letters E(en) V(*lissingsch*) P(*redikant*). Van dezen druk zijn, om redenen, niet meer dan 12 exemplaren in omloop kunnen gebragt worden; dit werkje is naderhand weder te voorschijn gekomen te *Middelburg* 1786.”

Zou iemand mij die redenen ook kunnen opgeven?

240. — *Kind van Jan Rubbens* In de uitnemen- de monographie van Dr. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, vond ik bl. 186 vermeld: „In de meest kommervolle omstandigheden, van al hare bloedverwanten verlaten, verloor de Prinses ANNA VAN SAKSEN, ontijdig omstreeks Augustus 1571 van eene zwakkelijke vrucht der verbodene min met JOAN RUBBENS. Althans ondanks hare betuigingen, weigerde de Prins en zijne nabestaanden dit kind als het zijne te erkennen.” Nu zou ik gaarne inlichtingen wenschen op deze twee vragen, daar ik in die monographie niets meer er over gehandeld vind: Waar is dit kind gebleven? Welken naam heeft het verkregen? T.

TOELICHTINGEN EN TERECHTWIJZINGEN OP VROEGERE ANTWOORDEN.

Nederlandsche spot- en scheldnamen (III. bl. 6, Vr. IX; vgl. bl. 372; *Bijbl.* 1854, bl. xxxviii, lxii, lxxxviii; 1855, bl. xii; VI. bl. 109, 206, 238, 311; VII. bl. 14, 74). N°. 955, der boeken in 8°. *Bibliotheca Musschenbroekiana*, in 1826 te *Leyden* verkocht, is getiteld: *Waarom de Utrechtschen sleuteldragers genoemd zijn*, 1677. J. L. A. I.

[H. J. W. voegt er bij *Muntendammer vleeschvreters*, *Wagenborger aardappelendoggen*, *Delfzijler krabben* en *dronken Delfzijltje*. Volgens hem zou de naam van *klokkedieven*, insgelijks aan de Delfzijlenaren gegeven (*Nav.* III. bl. 372), eerder toepasselijk zijn op de Groningers, die, volgens de overlevering, de klokken uit *Appingadam* hebben gestolen.]

Nederlandsche spot- en scheldnamen. In den jaargang van 1856 gewaagt DE NAV. op drie plaatsen van een Friesch lied, getiteld *de beaste freed yn Ljouwerter merke*, en telkens zonder den auteur te kunnen uitvorschen. Aan dien twijfel zal ik bij dezen een einde maken.

Mijn overleden broeder TJALLING HALBERTSMA is de dichter van het liedje, *de beaste Freed yn Ljouwerter merke*, hetwelk hij op zijne eigene kosten liet drukken en overal door *Friesland* verspreiden. Toen zijne oplage uitgeput was, liet ik eene tweede op mijne kosten drukken, en om er de lengte van 8 bl., het gewone formaat der straatliedjes, aan te geven, voegde ik er bij: 1°. eene twintigjarige verzameling van Friesche dorpen en steden, die in mijn Lexicon stonden opgeteekend; en 2°. een liedje van mijn maaksel, getiteld: 'n *ny lied op Grouster merke*. In dezen laatsten vorm heb ik 't bij honderden van exemplaren door *Friesland* als geschenk verspreid. Zonder naam echter van drukker of auteur zijnde, maakten de almanakken en anderen er zich spoedig meester van. De collectie bijnamen, sedert grootelijks vermeerderd, heb ik alle te zamen geëxploiteerd op bl. 313 van *Leed in Wille*. Zij, die er daar nog bijkwamen, zijn dezelfde van welke de berigtgever VI. bl. 110 zegt: „Wij voegen er de volgende nog bij.”

J. H. HALBERTSMA.

[Opdat niemand de laatste regelen van dit antwoord verkeerd versta, herinneren wij, dat wij t. l. a. p. den lezer naar *Leed in Wille* verwezen hebben.]

De staatkunde van het kerkezakje (III. bl. 164, Vr. XCV; vgl. IV. bl. 146, *Bijbl.* 1855, bl. xxiv, VI. bl. 26, VII. bl. 74 en 106). Te *Haarlem*, op den bededag des jaars 1788, werd, aan een' oranjestrik vastgehecht, in het kerkezakje de volgende uitboezeming gevonden:

Oranje hoog geacht en thans in meerder waarde,
Als geld dat men voorheen voor d'armen bespaarde
Hier krijgt ge nu een strik in plaats van zilvergeld
Beziet nu eens ter deeg of gij daar goud uit telt!

H—g,
22 *